

27.11.2020

EOAK/4153/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Anu Rita

KOULUTETUN VALVONTAHENKILÖKUNNAN RIITTÄVÄ SAATAVUUS

1 OMA ALOITE

Otin heinäkuussa 2019 omana aloitteena selvitettäväkseni koulutetun valvontahenkilökunnan riittävän saatavuuden vankiloihin.

Pyysin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä selvittämään muun muassa seuraavia seikkoja.

- Kuinka paljon vartijan virkoja on täyttämättä?
- Millainen tilanteen arvioidaan olevan lähivuosina?
- Ovatko alan koulutukseen otettavien opiskelijoiden määrät tällä hetkellä riittävät?
- Millä tavoin on varauduttu sen varmistamiseen, että koulutettua henkilökuntaa on tulevaisuudessa saatavissa riittävästi?

Oman aloitteeni perusteena olivat muun muassa seuraavat tarkastusten yhteydessä saamani tiedot.

Jokelan vankilaan toukokuussa 2019 tehdyllä tarkastuksella tuli esiin, että vankilalla on ongelmia saada vartijan virkoja täytettyä koulutetulla henkilökunnalla. Vankilassa oli 56 vartijan virkaa, joista 10 oli avoinna ja niitä hoitivat kouluttamattomat henkilöt. Vartijoista 29 % oli vailla alan koulutusta. Tarkastuksella saadun tiedon mukaan virkojen täyttämisen vaikeus ei kohdistuisi enää ainoastaan Etelä-Suomen vankiloihin, vaan myös muualla oli vaikeuksia virkojen täyttämisessä.

Turun vankilaan toukokuussa 2019 tehdyllä tarkastuksella tuli esiin, että siellä on ollut viime vuosien aikana vaikeuksia rekrytoida koulutettua valvontahenkilökuntaa. Vankilassa työskenteli vartijoina noin 30 henkilöä, joilla ei ollut rikosseuraamusalan vartijan koulutusta.

Jo Helsingin vankilaan marraskuussa 2018 tehdyn tarkastuksen yhteydessä tuli esiin, että vankilassa ei ollut saatu täytettyä kaikkia vapaina olevia vartijan virkoja.

2 SELVITYS

Käytettävissäni ovat olleet:

- Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön lausunto (28.11.2019)

- Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen (RSKK) lausunto (28.11.2019)
- Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen (12.11.2019), Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen (18.11.2019) sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen (22.11.2019) aluekeskusten lausunnot, jota varten oli hankittu tietoja kunkin alueen vankiloista

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksessa säädetään virkamiesten kelpoisuusvaatimuksista. Sen 13 §:n 1 momentin 6) kohdan mukaan sen lisäksi, mitä valtion virkamieslain 8 §:ssä säädetään, **kelpoisuusvaatimuksena vartijalla** on vankeinhoitoalan ammatillinen tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto.

Asetuksen 13 §:n 2 momentin mukaan vartijan kelpoisuusvaatimuksesta voidaan työharjoittelun turvaamiseksi, työvoiman kausiluonteisen saatavuuden varmistamiseksi tai muusta vastaavasta syystä poiketa määräaikaisessa, yhteensä enintään kahden vuoden pituisessa virkasuhteessa. Tällöinkin vartijalta vaaditaan sellainen taito ja kyky, jota tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Edellä mainittuun kahden vuoden määräaikaan ei lueta määräaikaisessa vartijan virkasuhteessa toteutettavaa rikosseuraamusalan tutkinnon suorittamiseen liittyvää työssä oppimista ja työharjoittelua.

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 4 §:ssä säädetään Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiosta. Sen 1 momentin mukaan laitoksessa on keskushallintoyksikkö ja koulutuskeskus. Laitoksen yhteisiä tehtäviä varten voidaan perustaa myös muita yksiköitä.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 1 §:n mukaan koulutuskeskuksen tehtävänä on järjestää rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta sekä harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 6 §:n 1 momentti kuuluu seuraavasti.

6 §

Ammatilliseen tutkintoon johtava koulutus

Koulutuskeskus antaa rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö vahvistaa vuosittain tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkojen määrän koulutuskeskuksen johtajan esityksestä.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksessa säädetään ammatillisesta tutkinnosta seuraavaa.

6 §

Ammatilliseen tutkintoon johtava koulutus

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa järjestettävä ja suoritettava ammatillinen tutkinto on rikosseuraamusalan tutkinto.

7 §

Rikosseuraamusalan tutkinnon tavoitteet

Rikosseuraamusalan tutkinto valmistaa rikosseuraamusalan ohjaus- ja valvontatehtäviin. Tutkinnon tavoitteena on antaa valmiudet rangaistusten tavoitteelliseen, turvalliseen, vaikuttavaan sekä yksilön ihmisarvoa ja -oikeuksia kunnioittavaan täytäntöönpanoon.

8 §

Tutkinnon laajuus ja rakenne

Rikosseuraamusalan tutkinnon laajuus on 90 opintopistettä.

Rikosseuraamusalan tutkintoon kuuluvat:

- 1) perusopinnot;
- 2) ammattiopinnot ja työssäoppiminen;
- 3) opinnäytetyö;
- 4) valinnaiset opinnot.

Ammattiopintojen ja työssäoppimisen keskeisinä osaamistavoitteinä ovat laillisuus ja eettisyys, kuntoutus ja ohjaus sekä turvallisuus ja valvonta.

Euroopan neuvoston vankilasäännöissä¹ edellytetään henkilökunnan riittävää ja asianmukaista koulutusta, virkojen vakinaisuutta sekä riittävää palkkausta. Niissä todetaan muun muassa, että henkilökunnan jäsenet on valittava huolellisesti ja koulutettava asianmukaisesti sekä alussa että jatkossakin (sääntö 76). Ammattitaitoinen vankilahenkilökunta on yleensä nimitettävä vakinaisesti ja heille on annettava virkamiesasema ja turvattu työsuhde (sääntö 78). Palkan on oltava riittävän suuri houkuttelemaan ja pitämään alalla sopivaa henkilökuntaa (sääntö 79.1).

Euroopan neuvoston ministerikomitea on antanut myös Rangaistusten täytäntöönpanosta vastaavaa henkilöstöä koskevan suosituksen (Rec (97) 12)², jossa painotetaan muun muassa henkilökunnan riittävää määrää ja asianmukaista koulutusta.

Lisäksi Euroopan neuvoston CDPC-komitea on antanut rikosseuraamusalan henkilöstön rekrytointia ja koulutusta koskeva suosituksen³.

¹ Ministerikomitean suositus Rec (2006)2 jäsenvaltioille Euroopan vankilasäännöistä.

² Recommendation no. r (97) 12 of the committee of ministers to member states on staff concerned with the implementation of sanctions and measures.

³ Guidelines regarding recruitment, selection, education, training and professional development of prison and probation staff (The Guidelines were adopted by the European Committee on Crime

Suosituksessa korostetaan valvontahenkilökunnan riittävyyttä ja vuositteista koulutustarpeen arviointia⁴.

Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (Nelson Mandela -säännöt) säännössä 75 kohdassa todetaan vankilan henkilöstöstä seuraavaa.

1. Koko vankeinhoidon henkilöstöllä on oltava asianmukainen koulutustaso, ja henkilöstölle on tarjottava mahdollisuudet ja keinot hoitaa tehtävänsä ammattimaisesti.
2. Koko vankeinhoidon henkilöstölle on ennen palvelukseen tuloa annettava koulutus, joka on sovitettu henkilöstön yleisiin ja erityisiin tehtäviin ja kuvastaa rikosseuraamusalaa koskevan tutkimuksen kulloisiakin näyttöön perustuvia parhaita käytäntöjä. Vankeinhoidon palvelukseen voidaan ottaa ainoastaan ne hakijat, jotka kyseisen koulutuksen päätteeksi läpäisevät onnistuneesti teoriaa ja käytäntöä koskevat kokeet.
3. Vankeinhoitolaitoksen on varmistettava, että henkilöstölle tarjotaan jatkuvasti sekä palvelukseen tulon jälkeen, että työuran aikana täydennyskoulutusta tietojen ja ammattitaidon ylläpitämiseksi ja parantamiseksi.

3.2 Saatu selvitys

Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen (RSKK) mukaan vartijakoulutuksen aloituspaikkamäärä vuosina 2004–2008 oli 80, vuonna 2009 määrä oli 60 ja vuodesta 2010 alkaen Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen rikosseuraamusalan tutkinnolle vahvistettiin enää 40 aloituspaikkaa. Rikosseuraamusalan oman ammatillisen vartijakoulutuksen aloituspaikkamääriä on koulutuskeskuksen johtajan esityksestä poiketen supistettu voimakkaasti sen jälkeen, kun vartijan kelpoisuusehtoja lavennettiin vuodesta 2010 alkaen.

Kun vuotuinen vartijoiden eläke- ja muu alalta poistuma on arviolta n. 4–5% eli noin 60 henkilöä, ei nykyinen vartijoiden oma ammatillinen erityiskoulutus ole riittänyt korvaamaan poistuvaa perushenkilöstöä eikä soveltuvaa AMK-tutkinnon suorittaneiden rekrytointi heidän suuremmasta vaihtuvuudestaan johtuen ole kyennyt paikkaamaan vartijoiden kasvavaa työvoimavajetta.

Koulutuskeskuksen mukaan vankeinhoidon tehtävien hoitaminen edellyttää lähtökohtaisesti alan ammatillisia erityiskvalifikaatioita. Nämä osaamisvaatimukset on kuvattu kattavasti ja yksityiskohtaisesti

---

Problems (CDPC) at their 76th plenary meeting 25 April 2019).

⁴ Staffing levels of prison services and probation agencies should be sufficient, especially of staff in daily contact with suspects and offenders.

It is advisable to annually evaluate training needs and to regularly revise and update training plans aimed at workforce development and to ensure responsiveness to the needs of prison services and probation agencies. It is important to secure sufficient number of trainers and resources to be able to put it in practice.

Euroopan neuvoston vankilasäännöissä ja Euroopan neuvoston 25.4.2019 rikosseuraamusalan henkilöstöä rekrytointia ja koulutusta koskevissa suosituksissa. Nykyinen rikosseuraamusalan tutkinto tuottaa edellä kuvatut erityiskvalifikaatiot ja varmistaa perushenkilöstön vankan osaamisen. Tehtävänimikkeisiin liittyvillä muutoksilla ja muodollisilla kelpoisuusvaatimuksilla ei tule olemaan olennaista vaikutusta vangin kanssa tehtävän lähityön edellyttämiin osaamisvaatimuksiin

RSKK toteaa tulevansa esittämään rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksen aloituspaikkamäärän nostamista nykyisestä neljästäkymmenestä kuuteenkymmeneen vuodesta 2020 alkaen. Vastaavasti RSKK tulee esittämään aloituspaikkamäärän lisäämistä rikosseuraamusalan AMK-koulutukseen nykyisestä neljästäkymmenestä kuuteenkymmeneen, jotta alan erityiskoulutus vastaa paremmin sen kysyntää. Lisäksi RSKK tulee avaamaan suuntaavia opintoja soveltuvan AMK-tutkinnon suorittaneiden ja suorittavien saatavuuden lisäämiseksi ja osaamisen turvaamiseksi rikosseuraamusalalle.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen selvityksessä marraskuulta 2019 todetaan, että rikosseuraamusalan perustutkinnon opiskelupaikkoja näyttäisi olevan liian vähän. Alueen vankiloiden tilanteesta todetaan erikseen seuraavaa.

Helsingin vankilassa oli 6 avointa vartijan virkaa. Vartijoista määrääkisiä oli 22 ja heistä 19 ”ei täytä ehtoja”.

Jokelan vankilassa oli 10 avointa vartijan virkaa. Vartijoista 15 oli määrääkisiä ja heistä yksikään ”ei täytä ehtoja”.

Riihimäen vankilassa oli 5 avointa vartijan virkaa. Vartijoista määrääkisiä oli 13 ja heistä 10 ”ei täytä ehtoja”.

Vantaan vankilassa oli 12 avointa vartijan virkaa. Vartijoista määrääkisiä oli 12 ja heistä yksikään ”ei täytä ehtoja”.

Keravan ja Suomenlinnan vankiloissa ei ollut selvitystä annettaessa 12.11.2019 avoimia vartijan virkoja.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen selvityksen mukaan koulutetun henkilökunnan riittävyys vaihtelee, mutta yleisesti ottaen koulutettua henkilökuntaa on tarjolla riittävästi, paitsi muutamassa laitoksessa. Täyttämättömiä vartijan virkoja oli 18.11.2019 noin 22. Alueen vankiloista mainittavia ongelmia on ollut Turun ja Vasan vankiloissa, jotka selvittivät tilannettaan seuraavasti.

Turun vankilassa on 115 vartijan virkaa, joista täyttämättä oli 13. Epäpäteviä sijaisia oli 22. Tilanne vartijoiden saatavuuden osalta on viimeisen 2–3 vuoden aikana heikentynyt nopeasti. Epäpätevien sijaisvartijoidenkin saatavuus on ollut heikolla tasolla sekä lomakauden ajalle että lomakauden ulkopuolella. Turun vankilan tiedon mukaan vain 2–3 vartijakurssilta joulukuussa 2019 valmistumassa olevista olisi kiinnostunut hakemaan virkaa Turun vankilasta, joten avoimia virkoja ei odotettu saatavan täytettyä. Turun vankila pitää kehitystä hyvin

huolestuttavana ja katsoo, että perustutkinnon sisäänottomääriä tulisi nopealla aikataululla nostaa.

Vaasan vankilassa vartijan virkoja on täyttämättä 4, koska koulutettua henkilökuntaa ei ole ollut saatavilla. Tulevaisuudessa koulutetun henkilökunnan rekrytointi tuskin tulee nykyisestä helpottamaan. Erityisesti tutkintavankien selvä lisääntyminen vankilassa lisää nimenomaan valvontatyöntekijöiden tarvetta.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen marraskuussa 2019 antaman selvityksen mukaan kuudessa eri vankilassa oli kaikkiaan 16 virkaa täyttämättä. Tämä ei tarkoita sitä, että näitä virkoja ei olisi saatu täytettyä, vaan ne odottavat virkojen laittamista hakuun. Lisäksi muutama näistä tehtävistä on tarkoitettu täytettäväksi rikosseuraamustyöntekijän nimikkeellä. Jos neljän vuoden aikana toteutetaan 20 rikosseuraamustyöntekijän virkaa vuodessa, niin vartijoiden lisätarvetta ei ole, mutta kyseinen suunnitelma ei ole kestäväällä pohjalla turvallisuuden osalta. Nykyisellä koulutusmäärällä RSKK ei aluekeskuksen arvion mukaan pysty vastaamaan vartijatarpeeseen.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön mukaan Rikosseuraamuslaitoksella on samoja haasteita koulutetun henkilökunnan saatavuudesta kuin muuallakin työmarkkinoilla. Koulutetun henkilökunnan saatavuus vaihtelee voimakkaasti alueittain sekä myös alueiden sisällä yksiköittäin. Suurimpia haasteita kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilökunnan rekrytoimisessa on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueella sekä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella erityisesti Turun vankilassa. Rekrytointivaikeudet näyttävät siten keskittyvän suuriin yksiköihin.

Alan rekrytointivaikeudet ovat jo pidemmän aikaa olleet tiedossa. Alalla on toteutettu sekä on meneillään useita toimia, joilla pyritään turvaamaan henkilöstön riittävyys tulevaisuudessa. Näistä keskeisimpiä toimia ovat rikosseuraamusalan koulutuksen aloituspaikkojen määrän arviointi sekä rikosseuraamusalan koulutuksen koulutusuudistus.

Rikosseuraamusalan oman kaksivaiheisen koulutuksen sisäänottomäärien osalta käytiin lausuntoa annettaessa parhaillaan keskusteluja tulosneuvotteluissa. Keskustelun keskiössä on sisäänottomäärän nostaminen neljästäkymmenestä kuuteenkymmeneen opiskelijaan vuonna 2020.

Lisäksi Rikosseuraamusalan koulutuskeskus tulee avaamaan suuntaavia opintoja soveltuvan AMK-tutkinnon suorittaneiden ja sitä suorittavien saatavuuden lisäämiseksi ja osaamisen turvaamiseksi rikosseuraamusosalalle. Alustavia keskusteluja oppilaitosyhteistyöstä on käyty Kuopiossa ja Tampereella sijaitsevien oppilaitosten kanssa.

Edellä mainittujen lisäksi keskushallintoyksikkö on tehnyt esityksen rikosseuraamusalan AMK-koulutuksen aloituspaikkamäärän lisäämisestä nykyisestä neljästäkymmenestä kuuteenkymmeneen, jotta alan erityiskoulutus vastaisi tulevaisuudessa paremmin kysyntää. Edellä

mainitusta koulutuksesta vastaa Laurea-ammattikorkeakoulu, jonka tulohajauksesta puolestaan vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

Aloituspaikkojen lukumäärän nostaminen ei kuitenkaan yksinään ratkaise alan rekrytointiongelmia, vaan asia vaatii laajempaa rikosseuraamusalan työnantajakilpailukyvyn arviointia ja parantamista.

Vuonna 2010 vartijan viran kelpoisuusvaatimuksia muutettiin siten, että vankeinhoitoalan ammatillisen tutkinnon sijaan kelpoisuusvaatimukset voi täyttää myös soveltuvalla korkeakoulututkinnolla. Muutoksen yhtenä tavoitteena on ollut, että rikosseuraamusosalalle pystyttäisiin jatkossa rekrytoimaan henkilökuntaa aiempaa enemmän myös ns. yleisiltä työmarkkinoilta tarjoamalla erityisesti turvallisuuden täydennyskoulutusta. Käytännössä vartijapulaan on siis mahdollista saada helpotusta suuntaamalla rekrytointia ko. kohderyhmään. Tämä kuitenkin edellyttää riittäviä panostuksia kohderyhmän tarvitsemaan rikosseuraamusalan täydennyskoulutukseen erityisesti turvallisuuden osalta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen yhtenä tulostavoitteena 2020 tulee olemaan turvallisuuskoulutuksen järjestäminen alan ulkopuolelta tulleille.

Vuosina 2017–2018 Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettiin henkilöstön kehittämishanke, jonka yhtenä osaprojektina oli alan koulutus uudistus. Koulutus uudistuksen keskeisenä tavoitteena on uudistaa alan perustutkinto muuttamalla se ammattikorkeakoulupohjaiseksi. Koulutustason nostamisella varaudutaan toimintaympäristön muuttumiseen ja pyritään ennakkollisesti arvioimaan niitä monipuolisuutta osaamistarpeita, joita rikosseuraamusalan työssä tulevaisuudessa tarvitaan. Uudistettu koulutus ja tehtäväkuva antaa jatkossa laajemman käyttökelpoisuuden erilaisiin rikosseuraamusalan tehtäviin kuin ns. perinteinen vartijan tutkinto. Jatkossa alan perustutkinnon suorittaneilla on myös kilpailukykyisempi palkka.

Edellä mainittujen toimien lisäksi Rikosseuraamuslaitos on mm. käynnistänyt työnantajamielikuva-projektin, jolla pyritään edistämään alan houkuttelevuutta lisäämällä Rikosseuraamuslaitoksen näkyvyyttä ja kiinnostavuutta työnantajana. Lisäksi vuoden 2020 aikana arvioidaan rikosseuraamusalan rekrytointin kehittämistarpeita sekä tehdään tarvittavia toimenpiteitä rekrytointien kehittämiseksi.

3.3 Kannanotto

Vankien asianmukainen kohtelu sekä vankiloiden järjestys ja turvallisuus edellyttävät, että vankiloissa on ohjaus- ja valvontatehtävissä riittävästi koulutettua ja ammattitaitoista henkilökuntaa. Saadun selvityksen ja tarkastushavaintojen perusteella vaikuttaa ilmeiseltä, että pätevyysvaatimukset täyttävien koulutettujen vartijoiden puute on vakava ja akuutti ongelma. Siihen tulee löytää ratkaisu ennen kuin tilanne entisestäänkin pahenee. Aiemmat arviot siitä, mikä on riittävä määrä ammatillisen vartijakoulutuksen aloituspaikkoja tai siitä, että vartijan virkoihin saataisiin sen sijaan soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä, eivät vaikuta osuneen oikeaan.

Sen jälkeen, kun otin asian tutkittavaksi omana aloitteena, myös Sukevan vankilaan marraskuussa 2019 tehdyllä tarkastuksella tuli esiin koulutettujen vartijoiden puute, mitä vankilassa pidettiin turvallisuuteen keskeisesti kielteisesti vaikuttavana tekijänä. Sukevan vankilassa vartijoista noin 25 prosenttia oli vailla alan koulutusta. Kesäaikaan koulutamattomien vartijoiden osuus oli jopa 35 prosenttia.

Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan eurooppalainen komitea (CPT) teki syyskuussa 2020 määräaikaiskäynnin Suomeen. CPT esitti alustavana havaintona Suomen valtiolle⁵, että Turun vankilassa on pula pätevistä vankeinhoitohenkilökunnasta. CPT:n mukaan tilanne tulee todennäköisesti entisestään huononemaan, sillä vankien määrä on kasvussa ja vankilan johtajalla on vaikeuksia rekrytoida pätevää henkilöstöä. CPT piti selvänä, että jos tilanteen korjaamiseksi ei ryhdytä nopeisiin ja määrätietoisin toimiin, Turun vankilan tilanne voi riistäytyä käsistä. CPT:n mukaan vankeinhoitohenkilökunnan vähyyys oli ongelma myös Oulun vankilassa, etenkin kun työntekijät toimivat vanginkuljetustehtävissä normaalien tehtäviensä lisäksi.⁶

Nähdäkseni ongelma ei ole ainoastaan se, että vakituisia vartijoiden virkoja ei useissa vankiloissa saada täytettyä koulutetulla henkilökunnalla. Jos virkoja ei saada täytettyä koulutetulla henkilökunnalla, ei myöskään määräaikaisiin virkasuhteisiin saatane koulutettua henkilökuntaa. Rekrytointiongelmista kärsivissä vankiloissa vartijan virkoja määräaikaisina hoitavista henkilöistä suuri osa, tai joissakin vankiloissa jopa kaikki, ovat vailla alan koulutusta.

Vankeinhoidon ammatillisen tutkinnon lisäksi myös soveltuva korkea-koulututkinto on antanut vuodesta 2010 kelpoisuuden vartijan virkaan. Kiinnitän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön huomiota siihen koulutuskeskuksen selvityksessään todettuun seikkaan, että ohjaus- ja valvontatehtävissä työskentelevillä tulisi olla valmiudet tehdä yksilöllistä lähityötä sekä valmiudet käsitellä, ymmärtää ja omaksua rikosseuraamusalan prosesseja ja rikosseuraamusjärjestelmän vaikutuspiirissä tapahtuvia oikeudellista, hallinnollisia ja sosiaalisia kysymyksiä.

⁵ <https://rm.coe.int/1680a00dac> (Preliminary observations), <https://rm.coe.int/1680a00dad> (suomenkielinen käännös). Ks. myös <https://oikeusministerio.fi/-/cpt-antoi-alustavat-havaintonsa-tarkastuksesta-suljettuihin-laitoksiin>

⁶ Tässä yhteydessä totean yleisellä tasolla, että Rikosseuraamuslaitokseen on kohdistettu huomattavia resurssileikkauksia ja henkilöstöä on vähennetty merkittävästi. Edellisen vuosikymmenen alun tilanteessa [HE 62/2012](#) vp s. 9 on käsittäökseni tätä heijastelevasti todettu, että ”tutkintokoulutukseen otettavien opiskelijoiden määrä tulee lähivuosina olemaan todennäköisesti noin puolet koulutukseen aikaisempina vuosina valittujen määrästä.” Vielä totean, että rikosseuraamusalan resurssit ovat olleet jo ennen mainittuja leikkauksia olennaisesti pienemmät kuin verrokkimaassa Ruotsissa: Suomessa on noin 3 000 vankia ja Rikosseuraamuslaitoksen budjettirahoitus vuonna 2020 on noin [220 miljoonaa](#) euroa (noin 73 000 euroa/vanki ja noin 0,38 % koko valtion budjetista), siinä kun Ruotsissa vankimäärä on noin 5 000, ja hallinnonalan budjetti on noin 9 448 433 000 kruunua eli [noin 944 miljoonaa](#) euroa, siis noin 188 000 euroa/vanki ja noin 0,62 % koko valtion budjetista.

Keskushallintoyksikön selvityksestä katsotaan, että vartijapulaan on mahdollista saada helpotusta kohdistamalla rekrytointeja kyseiseen kohderyhmään, mutta se edellyttää riittäviä panostuksia heidän tarvitsemaan rikosseuraamusalan täydennyskoulutukseen. Koulutuskeskuksen tulostavoitteeksi onkin vuodelle 2020 asetettu turvallisuuskoulutuksen järjestäminen ulkopuolelta tulleille. Voidaan kysyä, onko ohjaus- ja valvontatehtävissä edellytettävä ammatillinen osaaminen huomioon ottaen riittävää, jos rikosseuraamusalan ulkopuolella annetun koulutuksen suorittaneille järjestetään pelkästään turvallisuuskoulutusta. Eikö alan erityislaatu huomioon ottaen tarvittaisi myös muuta täydennyskoulutusta?

Se, mitkä ovat tarvittavat ja tehokkaat toimenpiteet, jotta ohjaus- ja valvontatehtäviin, erityisesti vartijan virkoihin, saadaan kelpoisuusvaatimukset täyttäviä hakijoita, on tarkoituksenmukaisuuskysymys, johon en ylimpänä laillisuusvalvojana ota kantaa. Vankien lainmukainen kohtelu ja laitosturvallisuuden säilyminen, jotka ovat riippuvaisia siitä, että vankilassa on riittävä määrä asianmukaisen koulutuksen saanutta henkilökuntaa, ovat kuitenkin laillisuusksymyksiä, joiden toteutumisen valvonta on eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävä.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon. Pyydän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä ilmoittamaan minulle viimeistään 30.11.2021, mihin toimenpiteisiin havaintoni ovat antaneet aihetta.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajalle.

Pyydän keskushallintoyksikköä antaman tämän päätökseni tiedoksi rikosseuraamusalueiden aluekeskuksille.

Lähetän päätökseni tiedoksi Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen johtajalle, Laurea ammattikorkeakoulun rehtorille, oikeusministeriölle, opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä valtiovarainministeriölle.